

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1923 kl. 5 e. m.

Sammanatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande (nr 1), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående visst undantag för budgetåret 1923—1924 från föreskrifterna i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 13 januari 1923 dagtecknad proposition, nr 12, vilken hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

förordning angående visst undantag för budgetåret 1923—1924 från föreskrifterna i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Härigenom förordnas, att vad i 1 § förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel stadgas därom, att av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt och rusdrycksförsäljningsmedel ävensom den år 1920 beslutade mertull å arrak och rom visst belopp skall avsättas till en särskild fond, icke skall lända till efter rättelse för budgetåret 1923—1924.

Till statsutskottet har vidare överlämnats fyra i anledning av propositionen väckta motioner nämligen

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 2 avd. 2 häft. (Nr 2.)

dels två likalydande motioner nr 152 i första kammaren av herr *Carl Gustaf Ekman* m. fl. och nr 207 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Vibberbo m. fl., i vilka motioner hemställts, »att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 12 med förslag till förordning angående visst undantag för budgetåret 1923—1924 från föreskrifterna i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel»;

dels ock två ävenledes likalydande motioner nr 153 i första kammaren av herr *Oscar Olsson* m. fl. och nr 202 i andra kammaren av herr *Bärg* i Katrineholm m. fl., i vilka motioner yrkats, »att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.»

Förenämnda proposition och motioner hava behandlats av sammansatt stats- och bevillningsutskott.

Statsverkets
fond av
rusdrycks-
medel.

Statsverkets fond av rusdrycksmedel tillkom efter förslag av Kungl. Maj:t genom beslut av 1913 års riksdag och trädde i funktion den 1 januari 1915. Enligt 1 § förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, sådant detta författningsrum lyder enligt förordning den 9 juni 1922, skall av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, maltskatt och rusdrycksförsäljningsmedel ävensom den år 1920 beslutade mertull å arrak och rom efter vissa restitutioner till fonden avsättas vad som för varje år överskjuter ett belopp av 18,800,000 kronor. Därest medeltalet av statsverkets inkomst av rusdryckshanteringen under tre på varandra följande statsregleringsår skulle understiga nämnda maximibelopp, sänkes detta belopp till sistberörda medeltal. Berörda maximibelopp utgjorde vid fondens tillkomst 41,900,000 kronor, men bestämdes år 1921, i samband med att vissa andra ändringar i förordningen vidtogos, till 18,800,000 kronor, motsvarande medeltalet åren 1917—1919 av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, maltskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, och den under sistnämnda tre år utgående punschskatten. Enligt 2 § nämnda förordning är fonden avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringen begränsande eller avveckling. Fonden må ock, där särskilda omständigheter därtill föranleda, kunna användas för andra sociala ändamål.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, maltskatt, punschskatt samt mertull å arrak och rom har enligt rikshuvudboken till fonden under nedan angivna år avsatts följande i avrundade tal upptagna belopp nämligen

Ar	miljoner kronor
1915	4.9
1916	1.7
1917	0
1918	0
1919	0
1920	34.2
1921	36.8
1922	20.9

eller sålunda tillhoppa 98.5 miljoner kronor. Vidare hava statsverkets inkomster av den åren 1916—1919 utgående spirituosaaccisen och spritdrycksaccisen, utgörande sammanlagt 31.6 miljoner, tillförts fonden, av vilket belopp dock 27.6 miljoner kronor tagits i anspråk för budgetändamål. Dessutom har överskottet å fondens verksamhet åren 1916—1922, utgörande 4.5 miljoner kronor, tillförts densamma. Då emellertid, utöver berörda belopp, 27.6 miljoner kronor, av fondens tillgångar omkring 65 miljoner kronor tagits i anspråk för särskilda ändamål, utgjorde fondens behållning vid 1922 års utgång 42 miljoner kronor. För innevarande budgetår har beräknats, att fondens kapitalökning skulle utgöra 21.1 miljoner kronor. Enligt numera inom kontrollstyrelsen verkställda beräkningar synas emellertid statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsgskatt, rusdrycksförsäljningsmedel och maltskatt för tiden 1 januari—30 juni 1923 komma att med 9.2 miljoner kronor understiga de i riksstaten upptagna beloppen, vadan den verkliga ökningen av fondens behållning för samma tid torde komma att uppgå till allenast 11.9 miljoner kronor. Fondens behållning vid ingången av budgetåret 1923—1924 kan därför beräknas till 53.9 miljoner kronor.

Vid en uppskattning av fondens disponibla tillgångar bör emellertid från sistnämnda belopp dragas 41.5 miljoner kronor, motsvarande de belopp, som den genom beslut av 1920 års riksdag inrättade bostadslånefonden äger disponera av rusdrycksmedelsfonden. Sistnämnda fonds ungefärliga disponibla behållning vid ingången av budgetåret 1923—1924 skulle sålunda utgöra 12.4 miljoner kronor.

Att avsättningen till rusdrycksmedelsfonden från och med år 1920 tagit en sådan vid fondens tillkomst säkerligen icke påräknad omfattning, som de anförda siffrorna giva vid handen, beror därpå, att intäkterna av de ifrågakvarande inkomstitlarna åren 1917—1919 på grund av då rådande exceptionella förhållanden kraftigt avtogo för att, efter det förhållandena sedermera ändrats, åter stiga. Den omständigheten, att

statsverkets inkomster av sistberörda inkomstitlar för första halvåret av år 1923 torde komma att så väsentligt understiga de beräknade, beror i främsta rummet därpå, att under år 1922 systembolagens inkomster avsevärt nedgått.

Propositionen

Till stöd för propositionen har föredragande departementschefen till förenämnda statsrådsprotokoll anfört följande:

»I det uttalande, vari jag den 8 januari 1923 till statsrådsprotokollet över finansärenden redogjorde för de beräkningar av statsverkets inkomster, som verkstälts i och för finansieringen av riksstaten för budgetåret 1923—1924, framhöll jag, bland annat, att med den höjning av maltskatten, som jag hade för avsikt att förordna, enligt gällande bestämmelser angående rusdrycksmedelsfonden för nämnda budgetår till fonden skulle avsättas — förutom ränteavkastningen å densamma — ett belopp av 24.3 miljoner kronor, vilket dock vid tillämpning av hittillsvarande grunder för maltskatten skulle hava begränsats till 17.3 miljoner kronor. Med hänsyn till de föreliggande förhållandena, som enligt min mening ej medgäve någon ökning av skattebördan, hade jag funnit mig böra tillstyrka, att avsättning till rusdrycksmedelsfonden under nu ifrågavarande exceptionellt hårda budgetår ej skedde i vidare mån än att uppkommen ränteinkomst tillfördes fonden. Ehuruval detta syfte kunde nås genom att taga i anspråk redan uppkommen behållning i fonden, syntes det mig emellertid mera tilltalande att begära riksdagens direkta medverkan till ett uttryckligt men provisoriskt hävande av författningsbestämmelsen om avsättning. I enlighet med denna uppfattning skulle avsättningen till rusdrycksmedelsfonden för budgetåret 1923—1924 begränsas till 2.2 miljoner kronor samt ifrågavarande inkomstitlar uppföras såsom för statsregleringen i allmänhet disponibla. Jag anmälde ock min avsikt att tillstyrka avlåtande av proposition med förslag till förordning om undantag för budgetåret 1923—1924 från fondförordningens föreskrift om avsättning till fonden».

Motionerna.

Förenämnda motioner skilja sig beträffande de motiveringar, som lämnats för de framställda yrkandena. I motionerna I: 153 och II: 202 har anförts, att om än nödläget tvingade att för annat ändamål än det ursprungligen avsedda disponera av fondens medel, det finge anses lämpligare, att det erforderliga beloppet toges i anspråk av fondens medel än genom att bestämmelserna om avsättning till fonden för viss tid sattes ur kraft. I motionerna I: 152 och II: 207, åter har uttalats, att

ifrågavarande inkomstbehov borde fyllas på annat sätt än genom ett anlåtande av rusdrycksmedelsfonden. Någon utväg att täcka den brist i budgeten, som vid ett bifall till sistnämnda motioner kunde komma att uppstå, har emellertid icke anvisats i motionerna.

De skäl föredragande departementschefen anfört för ett anlåtande av rusdrycksmedelsfonden för reglering av budgeten har utskottet funnit övertygande. Det har emellertid synts utskottet som om den av departementschefen antydda utvägen att direkt ur fonden taga i anspråk det erforderliga beloppet skulle vara förenad med mindre olägenheter än den i propositionen föreslagna. Därest gällande bestämmelser i ovan nämnda förordning icke lägga hinder i vägen för att medel för nu ifrågavarande ändamål direkt disponeras av fondens tillgångar, bör nämligen, enligt utskottets mening, ett provisoriskt suspenderande av i förordningen lämnade föreskrifter icke ifrågakomma.

*Utskottets
yttrande.*

I riksstaten för budgetåret 1923—1924 hava uppförts anslag för sociala ändamål, föranledda av nu rådande abnorma förhållanden, till belopp överstigande det, som ifrågasatts högst bära täckas genom anlåtande av rusdrycksmedelsfonden. Med hänsyn härtill torde något formellt hinder icke möta att av fondens medel använda det belopp departementschefen ifrågasatt. Ett sådant tillvägagångssätt skulle för övrigt stå i nära överensstämmelse med de förfaringssätt, som tidigare kommit till användning.

Därest riksdagen delar den av utskottet här uttalade uppfattningen, torde statsutskottet vid uppgörandet av statsregleringen för budgetåret 1923—1924 komma att av nu omförmälda anledning föreslå, att av statsverkets fond av rusdrycksmedel tages i anspråk ett belopp av högst 24.3 miljoner kronor.

På grund av vad sålunda anförts får det sammansatta utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte förklara, att Kungl. Maj:ts proposition, nr 12, med förslag till förordning angående visst undantag för budgetåret 1923—1924 från föreskrifterna i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, icke kunnat av riksdagen bifallas; samt

2) att motionerna I: 152 av herr Carl Gustaf Ekman m. fl., I: 153 av herr Oscar Olsson m. fl.,

II: 202 av herr Bärge i Katrineholm m. fl. och II: 207 av herr Nilsson i Vibberbo m. fl. må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført och hemställt.

Stockholm den 23 april 1923.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HERM. LAMM.

Närvarande: herrar *Lamm, Boman**, *Lindblad, Swartz**, *Waldén, Lithander, Johansson* i Kälkebo, *Alexis Björkman, Johan Bergman, Olsson* i Blädinge*, *Ljungkvist* och *Olsson* i Gävle.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservation

av herr *Johan Bergman* mot utskottets motivering.
